

Μια Παρέα μια Αυλή
Παρέμβαση για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση παιδιών γύρω από το θέμα του
Σχολικού Εκφοβισμού (Bullying)

Άρης Γκανούρης, Ελένη Μπαρμπουδάκη

Η δράση **Μια Παρέα μια Αυλή** πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό Σχολείο Ιωλκού του Δήμου Βόλου, στις 6/3/2013 όπου με δυο άξονες δράσης εμπυχώθηκαν οι μαθητές των τάξεων Δ', Ε' και Στ', και διήρκεσε 90' λεπτά της ώρας. Ο πρώτος άξονας αφορούσε την διαπραγμάτευση των εννοιών μέσα από συζήτηση και ο δεύτερος μέσα από δραματοποίηση.

Η υλοποίηση της δράσης έγινε σε συνεργασία με τη διευθύντρια του σχολείου και τους εκπαιδευτικούς των τάξεων στο πλαίσιο του προγράμματος "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούτων Μαθητών".

Σκοπός της δράσης ήταν η ευαισθητοποίηση μαθητών και εκπαιδευτικών απέναντι στο φαινόμενο του εκφοβισμού. Μέσα από τη διαπραγμάτευση των εννοιών και τη χρήση παραδειγμάτων στο ppt θέλαμε να καταστεί σαφέστερο το φαινόμενο στα παιδιά αλλά και τους παρόντες εκπαιδευτικούς. Αναγνωρίζοντας την έμφαση που δίνεται στη σωματική βία, παρουσιάστηκαν ορισμοί και μορφές της βίας, ώστε να αναγνωρίζονται και άλλες διαστάσεις του φαινομένου από όλους. Διευκρινίζοντας τα χαρακτηριστικά των ομάδων που εμπλέκονται στον εκφοβισμό (θύτης – θύμα - παρατηρητής), θελήσαμε να μιλήσουμε για την ανάγκη προσέγγισης όλων εστιάζοντας στα αποθέματα και όχι καταδικάζοντας απλά κάποιον ως δράστη. Τέλος, αν και η δράση έγινε στα πλαίσια της παγκόσμιας μέρας κατά της βίας στα σχολεία, σκοπός μας ήταν – αναγνωρίζοντας τους περιορισμούς μιας μοναδικής συνάντησης για κάθε τάξη – η κινητοποίηση μαθητών και εκπαιδευτικών και η δυνατότητα να δοθεί στο σχολείο ένα σημείο αναφοράς. Θέλαμε δηλαδή η δράση αυτή να αποτελέσει αφορμή, ώστε να ξεκινήσει μία συζήτηση και να ακολουθήσουν και άλλες γύρω από το θέμα στο συγκεκριμένο σχολείο.

Πιο ειδικά, με την ολοκλήρωση της δράσης θέλαμε τα παιδιά να κατανοήσουν ότι:

- Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί να συμβεί στον καθένα
- Υπάρχουν τρία είδη ρόλων με τους οποίους εμπλέκεται κάποιος σε ένα επεισόδιο σχολικού εκφοβισμού: να εκφοβίζει, να εκφοβίζεται και να βλέπει να συμβαίνουν περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο του
- Ο εκφοβισμός είναι μια συμπεριφορά σκόπιμη
- Ο εκφοβισμός επαναλαμβάνεται
- Ο σχολικός εκφοβισμός αφορά εξίσου την σωματική και την ψυχολογική βία
- Δεν είναι καθόλου κακό να πει κάποιος δημόσια ή σε κάποιο έμπιστο πρόσωπο ότι εκφοβίζεται ο ίδιος ή άλλα παιδιά. Αντίθετα, με το να μιλήσει, φέρεται πολύ υπεύθυνα
- Όπως σε κάθε περίπτωση άσκησης βίας ο δράστης έχει το πρόβλημα κι όχι το θύμα!
- Δεν απαντούμε στη βία με βία!
- Είναι σημαντικό να αναγνωρίζεται και να γίνεται αντικείμενο σεβασμού η διαφορετικότητα των άλλων.
- Βοηθώντας το παιδί που εκφοβίζεται, σταματούμε τον εκφοβισμό
- Τα παιδιά που έχουν φίλους δε γίνονται εύκολα στόχος

Θέλαμε επίσης τα παιδιά να:

- Αναγνωρίζουν πράξεις σχολικού εκφοβισμού
- Να μπορούν να περιγράψουν - εξηγούν γιατί μια πράξη είναι σχολικός εκφοβισμός
- Να διακρίνουν καλές και κακές πρακτικές στην αυλή του σχολείου (αλλά και στην τάξη), κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης των παιδιών

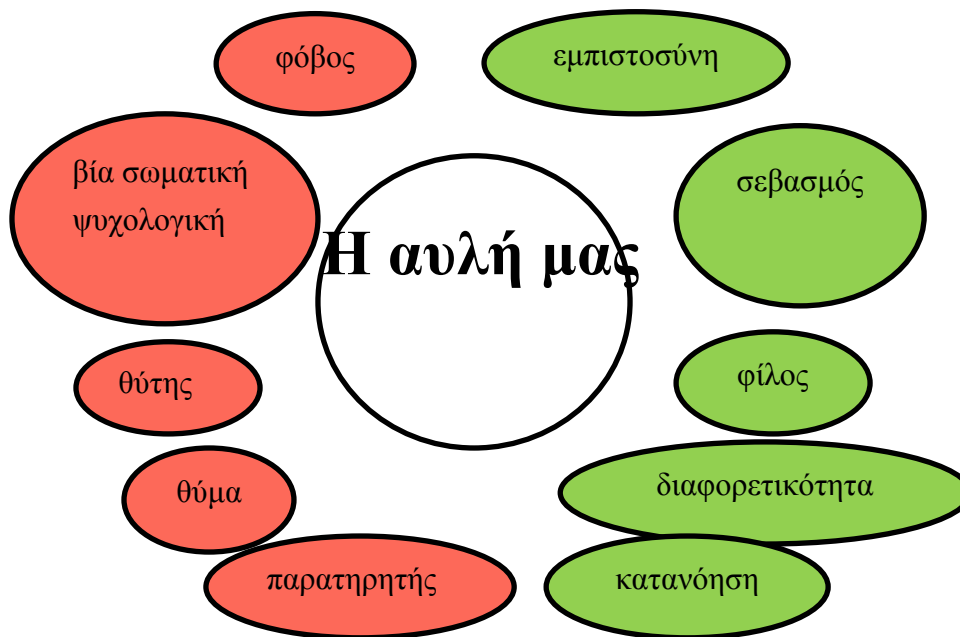
- Να υιοθετούν καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού

ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

1^η Φάση

Στη φάση αυτή τα παιδιά εργάστηκαν ως μια ομάδα, κάθε τάξη, και διαπραγματεύτηκαν τις έννοιες που αφορούν το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού: φόβος, βία, μορφές βίας (σωματική, ψυχολογική), θύτης, θύμα, παρατηρητής, εμπιστοσύνη, φίλος, σεβασμός, διαφορετικότητα, κατανόηση.

Έγινε προσπάθεια με διάλογο και συμμετοχή των παιδιών να «ορίσουν» αυτά κάθε έννοια ξεχωριστά και το πώς αυτή συνδέεται με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Δημιουργήθηκε λοιπόν σε αυτή τη φάση ένας χάρτης εννοιών με την παρακάτω μορφή:

Στην αυλή του σχολείου

Στη συγκεκριμένη δράση ο χάρτης κατασκευαζόταν σταδιακά, με τη συζήτηση, και οι έννοιες εμφανίζονταν μια-μια σε μια εφαρμογή ppt.¹ Η φάση αυτή διήρκεσε περίπου 20' λεπτά. Διαπιστώσαμε εξ αρχής ότι τα παιδιά είχαν πολλά να καταθέσουν και δώσαμε ευκαιρίες να παρουσιάσουν τις εμπειρίες τους.

2^η Φάση

Στη φάση αυτή τα παιδιά διάβασαν από την ίδια εφαρμογή ppt τι είπαν κάποιοι δράστες, κάποια θύματα και κάποιοι παρατηρητές². Σχολίασαν τα λόγια τους και χρησιμοποιώντας τις έννοιες που είχαν διαπραγματευτεί νωρίτερα κατέταξαν τις δηλώσεις

¹ Σε ένα εναλλακτικό σενάριο θα μπορούσαν οι έννοιες από πριν να έχουν γραφεί σε κόκκινα και πράσινα χαρτόνια αντίστοιχα και ο σχηματισμός του χάρτη να γίνει στον πίνακα. Ακόμη θα μπορούσαν οι έννοιες να γραφούν από τα ίδια τα παιδιά μέσα τους προκατασκευασμένους κύκλους. Το πώς θα επιλέξει ο καθένας να εργαστεί σε αυτή τη φάση εξαρτάται κι από το πόσο καλά γνωρίζει την κάθε τάξη. Είναι σίγουρο ότι όσο μεγαλύτερη αυτενέργεια έχουν τα παιδιά τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι η παρέμβαση. Στη δική μας περίπτωση και οι δυο βλέπαμε τους μαθητές των τάξεων πρώτη φορά οπότε και προτιμήσαμε μια πιο κατευθυνόμενη δράση.

² Υλικό της Ε.Ψ.Υ.Π.Ε. από <http://diapolis.auth.gr/index.php/2011-09-06-07-42-19> Ενδεικτικές δηλώσεις παρατίθενται στο τέλος του άρθρου. Εναλλακτικά θα μπορούσε ο δάσκαλος της τάξης ή οι εκπαιδευτικοί του σχολείου να κρατήσουν τις δηλώσεις παιδιών που είχαν καθένα από τους ρόλους του θύτη, θύματος και παρατηρητή σε περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο τους.

των παιδιών σε καλές και κακές πρακτικές που συχνά παρατηρούνται στην αυλή του σχολείου.

- πρόθεσης από μέρους του δράστη,
- ύπαρξης βίας ή όχι.

Ενδεικτικά παραθέτουμε δυο σενάρια. Το πρώτο δεν είναι φαινόμενο εκφοβισμού, παρόλο που υπάρχει τραυματισμός, ενώ το δεύτερο είναι.

«Ο Αρμπέν και ο Σπύρος παίζουν ποδόσφαιρο. Ο Σπύρος πετά τη μπάλα πολύ δυνατά, χτυπάει στο στεφάνι και μετά η μπάλα πέφτει με δύναμη στο κεφάλι του Μάριου»

«Ο Μπάμπης καθημερινά περιμένει τον Αλέξανδρο έξω από το σχολείο, τον ακολουθεί έως το σπίτι, τον βρίζει και τον τρομοκρατεί»

Σε κάθε ομάδα δόθηκε ένα σενάριο κι έπρεπε να παρουσιάσει τα συμπεράσματα της στην ολομέλεια της τάξης στηρίζοντας την άποψή της. Η δράση αυτή διήρκεσε περίπου

Κακές πρακτικές	Καλές πρακτικές
Δεν μιλώ με κανέναν (θύμα).	Οι άλλοι με κορόιδευαν και μερικές φορές τους έλεγα: «Μην το κάνετε αυτό» (θύμα).
Άλλες φορές, πάλι δεν αντιδρούσα, και μόνο έκλαιγα πολύ (θύμα).	
«Εκεί ήμουν πρώτος μαθητής, αλλά, από τότε που ήρθα εδώ, δεν διαβάζω πολύ για να μη με λένε «φυτό». Προσπάθησα να αλλάξω χαρακτήρα, να γίνω μάγκας όπως οι άλλοι, το παραδέχομαι...» (δράστης).	

15'λεπτά.

4^η Φάση

Στη φάση αυτή τα παιδιά εργάστηκαν σε ομάδες και πάλι. Σε κάθε ομάδα δόθηκε μια εικόνα στην οποία εμφανίζονται παιδιά να παίρνουν μέρος σε πράξεις που αποτελούν εκφοβισμό. Τα παιδιά έπρεπε να αφηγηθούν το σενάριο – τι έγινε ακριβώς σε κάθε περιστατικό – και πώς έληξε το επεισόδιο. Παρακινήθηκαν να αυτοσχεδιάσουν δραματοποιώντας το κάθε περιστατικό, αλλά αυτό δε στάθηκε δυνατό με όλες τις ομάδες. Παρακινήθηκαν επίσης και στο βαθμό που ήθελαν, να λήξουν το περιστατικό με δυο εκδοχές, υιοθετώντας μια καλή και μια κακή πρακτική αντιμετώπισης του φαινομένου του εκφοβισμού.

Συμπεράσματα

Μέσα από τη συζήτηση με τα παιδιά και τη δραματοποίηση μπορέσαμε να εξάγουμε ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα, που θεωρούμε ότι μπορούν να αποτελέσουν οδηγό για την περαιτέρω ανάπτυξη συντονισμένων δράσεων. Να ξεκινήσει δηλαδή μία συζήτηση, με αφορμή αυτή τη δράση, γύρω από το φαινόμενο του εκφοβισμού, η οποία να παγιώσει Προγράμματα Πρόληψης με σχετική θεματολογία στο σχολικό πρόγραμμα.

- Οι μαθητές στην πλειοψηφία τους έχουν ακούσει τον όρο σχολικός εκφοβισμός και έχουν υπάρξει μάρτυρες ανάλογων φαινομένων. Οι ίδιοι φαίνεται ωστόσο, ότι δεν γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν την επόμενη φορά που θα δουν να συμβαίνει κάτι παρόμοιο.

- Αν και γνώριζαν ότι θα έπρεπε να στραφούν σε κάποιον ενήλικα (δάσκαλο ή γονέα) δεν το έκαναν στο παρελθόν.
- Αναγνωρίζουν τη σωματική βία, ενώ τις άλλες μορφές βίας είτε δεν τις κατανοούν ακριβώς (ηλεκτρονική βία) είτε δεν τις θεωρούν τόσο σοβαρές (λεκτική, ψυχολογική βία).

Στα θετικά συμπεράσματα από αυτή τη δράση θεωρούμε την αναγνώριση και αποστροφή των παιδιών για φαινόμενα ρατσιστικής – ξενοφοβικής βίας.

Διαπιστώσαμε έντονα την ανάγκη για ανάλογες δράσεις στο σχολείο και για την εκπόνηση προγραμμάτων πρόληψης ενταγμένων στο πρόγραμμα σπουδών.

Τα Προγράμματα Πρόληψης αποτελούν σημαντικό παράγοντα πολύ περισσότερο από τη συμπτωματική αντιμετώπιση για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και τη σχολική επιτυχία. Επιπλέον, από τη σύντομη αυτή δράση μας επιβεβαιώθηκε ότι αν και η ενημέρωση είναι εκ των ουκ άνευ, οι βιωματικές ασκήσεις είναι πολύ περισσότερο βοηθητικές για την εμπέδωση από τα παιδιά. Τα προγράμματα πρόληψης μπορούν να εφαρμοστούν σε οποιαδήποτε τάξη και να συμβάλλουν στη θεώρηση του σχολείου όχι μόνο ως τράπεζα γνώσεων αλλά ως ένα ασφαλές μέρος που προάγει την ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων.

Ο Άρης Γκανούρης, Ψυχολόγος Α.Π.Θ., msc Ψυχική Υγεία Ε.Κ.Π.Α., εκπαιδευόμενος στη Συστημική Θεραπεία & Συμβουλευτική. Εργάζεται ως ψυχολόγος από 2008 και το τρέχον έτος ως σχολικός ψυχολόγος στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Πορταριάς και στο 33^ο Δημοτικό Σχολείο Βόλου στο πλαίσιο της δράσης "Ψυχολογικής Υποστήριξης" του προγράμματος "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών". (6973019047)

Η Ελένη Μπαρμπουδάκη, Παιδαγωγός – Δασκάλα, Ειδική Παιδαγωγός Π.Θ, εκπαιδευθείσα στην διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας, Κ.Ε.Γ. του Α.Π.Θ. εργάζεται στην εκπαίδευση από το 1995. Έχει εκπονήσει προγράμματα αγωγής υγείας σε συνεργασία με το φορέα «Πρόταση Ζωής» του ΟΚΑΝΑ στο Βόλο. Φέτος εργάζεται ως δασκάλα στο Τμήμα Υποδοχής του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Πορταριάς στο πλαίσιο της δράσης 1 του προγράμματος "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών".